

УДК 378.02:37.016

DOI: 10.24144/2524-0609.2019.45.233-237

Червоненко Катерина Сергіївна

аспірантка

кафедра педагогіки та педагогічної майстерності

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь,  
Україна

kschervonenko@ukr.net

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-6749-2167>

## МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

**Анотація.** Стаття присвячена актуалізації моделювання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді в умовах закладів вищої освіти. Метою статті є обґрунтування моделі системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді. Основними методами дослідження визначені аналіз, порівняння та синтез наукової літератури щодо проблеми моделювання педагогічних систем професійної підготовки фахівців; моделювання, абстрагування та проектування моделі системи професійної діяльності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді; систематизація та узагальнення результатів моделювання. Запропонована авторська модель складається з чотирьох взаємопов'язаних структурних блоків: цільового, методологічного, організаційно-змістового та результативного. Визначені блоки репрезентують основні структурні елементи системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до визначеної діяльності: мету, завдання, принципи, методологічні підходи, організаційно-педагогічні умови, компоненти та етапи формування готовності, їх змістове та організаційне забезпечення, критерії, показники, рівні та результат готовності.

**Ключові слова:** модель; моделювання; система; професійна підготовка; соціальний працівник.

**Вступ.** Сучасні соціально-економічні та політичні трансформації актуалізують розширення напрямків діяльності соціальних працівників та удосконалення змісту їх професійної підготовки, зокрема у сфері організації волонтерської діяльності учнівської молоді. Волонтерство, як соціальне явище розповсюджене у всьому світі, позитивно впливає на розвиток підростаючого покоління, формування їх загальнолюдських цінностей та гуманістичних орієнтирів. У зв'язку з цим, актуалізується потреба у розробці моделі системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, спрямованої на формування їх готовності до організації волонтерської діяльності учнівської молоді.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблема моделювання процесу професійної підготовки фахівців соціальної сфери до реалізації різних напрямків волонтерської діяльності розглядається у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців: моделювання організації волонтерської роботи майбутніх соціальних педагогів у вищому навчальному закладі (З. Бондаренко); моделювання процесу забезпечення соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп (Т. Лях), моделювання концепції готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до волонтерської діяльності (Л. Вандишева), моделювання розвитку готовності студентів до соціально-педагогічного проектування в процесі волонтерської діяльності (Даль Л.), моделювання особистісно-професійного розвитку майбутніх спеціалістів соціальної сфери в процесі волонтерської діяльності (С. Єкімова) тощо. Проте, незважаючи на численні наукові доробки, проблема моделювання процесу формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді розроблена недостатньо, що зумовило її вивчення.

**Метою статті** є обґрунтування моделі системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді. **Завдання дослідження:** аналіз

досвіду моделювання систем професійної підготовки фахівців; визначення структурних елементів системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді, їх теоретичне обґрунтування та розкриття змісту.

**Методи дослідження:** аналіз, порівняння та синтез наукової літератури щодо проблеми моделювання систем підготовки фахівців; моделювання, абстрагування та проектування моделі системи професійної готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді; систематизація та узагальнення результатів моделювання.

**Виклад основного матеріалу.** У сучасній професійній освіті активно використовується метод моделювання систем професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки він дозволяє цілісно відобразити сутність, найважливіші якості і компоненти педагогічної системи, одержати інформацію про її минулий, теперішній і майбутній стан, можливості та умови побудови, функціонування і розвитку (Столяренко, 2015). Результатом педагогічного моделювання виступає модель, яка відтворює структурні елементи системи, характеризує їх особливості, властивості та взаємозв'язки між ними.

У контексті дослідження системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді ефективним методом виступає моделювання, результатом якого є розробка ефективної, теоретично аргументованої та реальної для практичної реалізації моделі.

Розробка моделі системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді здійснювалася з урахуванням наступних вимог:

- модель має ґрунтуватися на концептуальних засадах, які забезпечують ефективне функціонування системи;
- модель повинна відтворювати всі ознаки систе-

ми;

- у моделі має відобразитися цілісність процесу і взаємозв'язок основних функцій системи;
- модель повинна бути керованою та відповідати реальним властивостям структурних елементів модельованої системи;
- модель має бути ефективною та відтворювальною за умови її системного впровадження та експериментальної перевірки (Мартиненко & Хоружа, 2002; Енциклопедія освіти, 2008).

Важливого значення у процесі моделювання системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді набуває визначення її структурних елементів, які мають бути взаємопов'язаними та спрямованими на отримання єдиного результату. Традиційно такими елементами виступають мета, завдання, принципи, методологічні підходи, організаційні форми, методи, засоби, зміст діяльності, педагогічні умови, особливості взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, етапи та рівні функціонування, показники результативності тощо. Водночас, компоненти системи обираються в залежності від призначення та цільової спрямованості на конкретний результат.

Аналізуючи вищевикладене, ми вважаємо, що метод моделювання дозволить нам цілісно дослідити систему формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді та графічно її представити у розробленій моделі, що являє собою систему взаємопов'язаних компонентів, які відображають її структуру і зміст, організаційно-педагогічні умови та етапи функціонування, відповідне змістово-організаційне забезпечення та показники результативності.

Схематично модель системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді представлена на рис. 1.

Розроблена модель складається з взаємопов'язаних структурних блоків: цільового, методологічного, організаційно-змістового та результативного.

**Цільовий блок** репрезентує мету системи, яка передбачає формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді та завдання, спрямовані на її конкретизацію та уточнення:

- сформувати мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх соціальних працівників до волонтерської діяльності;
- сформувати цілісну систему знань, вмінь та навичок щодо організації волонтерської діяльності учнівської молоді;
- сприяти розвитку професійно значущих особистісних якостей для реалізації волонтерської діяльності.

**У методологічному блоці** моделі представлено методологічні підходи, на яких ґрунтується професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді: гуманістичний, системний, особистісно-зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний та інтегративний.

Реалізація визначених методологічних підходів забезпечується загальнонауковими (принципи науковості, системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, індивідуального підходу та професійної спрямованості навчання на всебічний, гармонійний розвиток особистості студента) та специфічними (гуманізму, добровільності, соціальної та особистісної значущості, варіативності) принципами.

**Організаційно-змістовий блок** моделі представлено організаційно-педагогічними умовами, компонентами та етапами формування готовності, змістовим та організаційним (форми, методи та засоби) забезпеченням. Розглянемо визначені елементи докладніше.

Структурними компонентами готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді визначені: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційний та особистісно-рефлексивний, зміст яких передбачає: сформовану мотивацію, позитивне ставлення до волонтерської діяльності та стійке бажання її здійснювати та залучати молодь; наявність у майбутніх соціальних працівників особистісних характеристик, комплексу знань та практичних вмінь щодо організації та супроводу діяльності, а також особливостей її впровадження у певній сфері суспільного життя; вміння адекватно організовувати співробітництво, вирішувати конфлікти, оцінювати результативність допомоги та прогнозувати подальші шляхи її удосконалення.

Формування визначених компонентів готовності в освітньому процесі закладів вищої освіти може ефективно здійснюватися через поетапну цілеспрямовану спеціально організовану діяльність, представлену підготовчо-мотиваційним, навчально-практичним та креативно-рефлексивним етапами.

Підготовчо-мотиваційний етап – передбачає розвиток стійких інтересів студентів до реалізації волонтерства у майбутній професійній діяльності, а також формування уявлень та первинних знань щодо феномену «волонтерська діяльність учнівської молоді».

Навчально-практичний етап – спрямований на формування у студентів стійкої мотивації до реалізації зазначеного напрямку професійної діяльності; системи загальнотеоретичних та спеціальних знань щодо організації волонтерської діяльності учнівської молоді; розвиток спеціальних прогностичних, комунікативних, організаторських та аналітичних вмінь та професійно важливих якостей та властивостей студентів, спрямованих на ефективне здійснення зазначеного виду діяльності з учнівською молоддю.

Креативно-рефлексивний етап – передбачає закріплення стійкої внутрішньої мотивації до організації волонтерської діяльності учнівської молоді; відпрацювання та удосконалення форм та методів самостійної волонтерської діяльності; формування творчо-індивідуального стилю в процесі реалізації різних напрямків волонтерської діяльності; розвиток рефлексивності.

Наступним важливим системоутворювальним елементом ефективного функціонування системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників щодо організації волонтерської діяльності учнівської молоді виступають організаційно-педагогічні умови, визначені нами як специфічні компоненти системи професійної підготовки, які відображаються у сукупності необхідних обставин об'єктивної дійсності процесу фахової підготовки, що впливають на ефективність процесу підготовки студентів до реалізації зазначеного напрямку діяльності.

Враховуючи особливості здійснення професійної підготовки в закладах вищої освіти та виділені компоненти, ми виокремили організаційно-педагогічні умови формування готовності студентів до ефективного здійснення зазначеного напрямку діяльності, які є взаємопов'язаними та компліментарними:

- формування позитивної мотивації та стійких пізнавальних інтересів студентів до організації во-

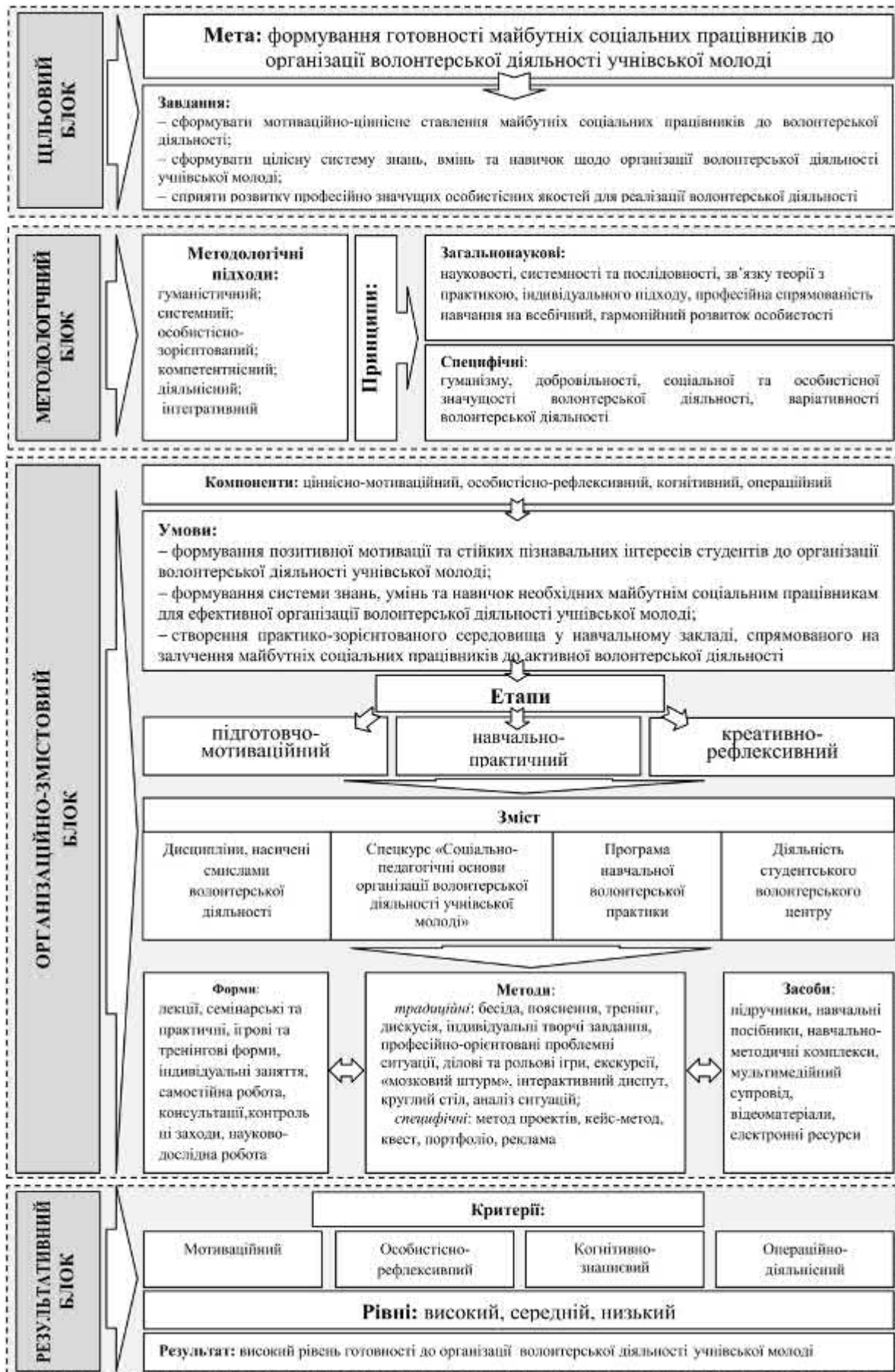


Рис. 1 Модель системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді



- лонтерської діяльності учнівської молоді;
- формування системи знань, умінь та навичок необхідних майбутнім соціальним працівникам для ефективної організації волонтерської діяльності учнівської молоді;
- створення практико-орієнтованого середовища у навчальному закладі, спрямованого на залучення майбутніх соціальних працівників до активної волонтерської діяльності.

Центральною складовою розробленої системи формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді виступає її змістова частина, представлена професійно-орієнтованими дисциплінами («Методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями», «Соціально-педагогічне проектування», «Спеціалізовані служби у соціальній сфері», «Технології соціальної роботи», «Соціально-педагогічна робота з різними групами клієнтів», «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти», «Соціально-педагогічна робота у позашкільних закладах», «Соціально-педагогічна робота у сфері дозвілля», «Технології роботи соціального працівника в зарубіжних країнах»), збагаченими смислами волонтерської діяльності, розробленим спецкурсом «Соціально-педагогічні основи волонтерської діяльності учнівської молоді», оновленою програмою навчальної професійно-орієнтованої волонтерської практики та діяльністю студентського волонтерського центру.

Організаційне забезпечення ефективного функціонування системи представлено різними традиційними та інноваційними *формами* (лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота, консультації, ігрові та тренінгові форми, науково-дослідна робота), *методами* (бесіда, пояснен-

ня, тренінг, дискусія, індивідуальні творчі завдання, проблемні ситуації, ділові та рольові ігри, екскурсії, «мозковий штурм», диспут, круглий стіл, метод проектів, кейс-метод, квест, портфоліо, реклама) *та засобами* (підручники, посібники, методичні рекомендації, мультимедійний супровід, відеоматеріали, електронні ресурси) організації освітнього процесу.

*Результативний блок* моделі представлений елементами системи, які дозволяють оцінити результати її впровадження в освітній процес закладів вищої освіти: критерії, показники, рівні готовності, та визначити її ефективність, у відповідності до поставленої мети.

Представлена модель системи відображає її концептуальні засади функціонування, забезпечує реалізацію цілісності, послідовності, технологічності, взаємодії та логічного взаємозв'язку між компонентами усіх складових системи.

**Висновки.** Отже, формування готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді – це складний та багатоаспектний процес, який являє собою систему взаємопов'язаних компонентів, що відображають її структуру і зміст, організаційно-педагогічні умови та етапи функціонування, відповідне змістово-організаційне забезпечення, показники результативності, які спрямовані на реалізацію єдиної мети. Розроблена система графічно представлена у моделі, яка репрезентує основні структурні елементи (блоки): цільовий, методологічний, організаційно-змістовий та результативний, та відтворює зв'язки між ними. Впровадження запропонованої нами моделі в освітній процес закладів вищої освіти сприятиме підвищенню рівня готовності майбутніх соціальних працівників до організації волонтерської діяльності учнівської молоді.

#### Список використаної літератури

- Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: «Юрінком Інтер», 2008. 1040 с.  
 Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка: навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 176 с.  
 Столяренко О.В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця: навчально-методичний посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 196 с.

#### References

- Kremen, V.H. (Ed). (2008). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education] Kyiv: Iurinkom Inter. [in Ukrainian].  
 Martynenko, S.M. & Khoruzha, L.L. (2002). *Zahalna pedahohika* [General Pedagogics]. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].  
 Stoliarenko, O.V. (2015). *Modeliuvannia pedahohichnoi diialnosti u pidhotovtsi fakhivtsia* [Modeling of pedagogical activity in the training of a specialist]. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD» [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку 10.04.2019 р.

Рецензент: докт.пед.наук, проф. Павленко А.І.

**Червоненко Катерина**

аспірантка

кафедра педагогіки и педагогического мастерства

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого  
 г.Мелитополь, Украина

### МОДЕЛЬ СИСТЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ К ОРГАНИЗАЦИИ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕНИЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

**Аннотация.** Статья посвящена актуализации моделирования в процессе профессиональной подготовки будущих социальных работников к организации волонтерской деятельности ученической молодежи в условиях заведений высшего образования. Целью статьи является обоснование модели системы формирования готовности будущих социальных работников к организации волонтерской деятельности ученической молодежи. Основными методами исследования определены анализ, сравнение и синтез научной литературы относительно проблемы моделирования педагогических систем профессиональной подготовки специалистов; моделирование, абстрагирование и проектирование модели системы профессиональной готовности будущих социальных работников к организации волонтерской деятельности ученической молодежи; систематизация и обобщение результатов моделирования. Предложенная авторская модель состоит из четырех взаимосвязанных структурных блоков: целевого, методологического, организационно-смыслового и результативного.

Обозначенные блоки представляют основные структурные элементы системы формирования готовности будущих социальных работников к определенной деятельности: цели, задачи, принципы, методологические подходы, организационно-педагогические условия, компоненты и этапы формирования готовности, их содержательное и организационное (формы, методы и средства) обеспечение, критерии, показатели, уровни и результат готовности.

**Ключевые слова:** модель; моделирование; система; профессиональная подготовка; социальный работник.

**Chervonenko Kateryna**

PhD Student

Department of Pedagogy and Pedagogical Excellence  
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University  
Melitopol, Ukraine

#### **MODEL OF THE SYSTEM OF FORMING FUTURE SOCIAL WORKERS' READINESS TO ORGANIZE STUDENTS' VOLUNTEER ACTIVITY**

**Abstract.** The article substantiates the use of the modeling method in the system of professional training of future social workers. Modern socio-economic and political conditions require constant expansion of the directions of their activities and improvement of the process of professional training, in particular, in the field of volunteer activities for students. It is possible to ensure the realization of the aforementioned social need through the purposeful and systematic work to improve the content, forms and methods of training future social workers, aimed at forming their readiness for the organization of volunteer activity of students. The purpose of the article is to justify the model of the system of forming the future social workers' readiness to organize the students' volunteer activity. The main methods of research are the analysis, comparison and synthesis of scientific publications on the problem of modeling pedagogical systems of professional training specialists; modeling, abstracting and designing a model of the system of professional readiness of future social workers for the organization of volunteer activity of students; systematization and synthesis of modeling results. The proposed author's model consists of four interconnected structural units: target, methodological, organizational and content, productive. The target unit represents the purpose of the system, which is specified and revealed in the tasks. The methodological unit of the model is represented by methodological approaches (humanistic, systemic, personally oriented, competence, activity and integrative), general scientific principles (scientific, systematic and principle of consistency, relation of theory to practice, individual approach and professional orientation of training on the comprehensive, harmonious development of a student's personality) and specific principles (humanism, voluntariness, social and personal significance and variability of volunteer activity). The organizational and content unit of the model of the system reveals the organizational and pedagogical conditions, components and stages of formation of readiness, the content (professional-oriented disciplines, volunteer practice, special course, activity of volunteer center) and organizational (forms, methods and means) of provision of professional training of future social workers to organization of volunteer activity of student youth. The productive block of the model is represented by criteria, indicators and levels of readiness, which allow determining its efficiency.

**Key words:** model; modeling; system; professional training; social worker.